

HOE DOE IK HET?

Wanneer mogen cliëntgegevens worden gedeeld aan anderen?

Tip: lees altijd eerst de toelichting voordat je de Infographic bekijkt.

Stap 1. Bepaal **waarom** de gegevens gedeeld moeten worden.

Stap 2. Bepaal **welke** gegevens het zou moeten betreffen.

Stap 3. **Toets** aan het medisch beroepsgeheim of deze gegevens gedeeld mogen worden (Wgbo).

Hoe?

Start altijd met een gesprek met de cliënt en vraag om toestemming: **zelfbeschikkingsrecht**.

In bepaalde gevallen is toestemming niet direct nodig of kan er gezien de situatie niet om toestemming worden gevraagd: **doorbrekingsgronden**.

1. Zorgprofessionals rechtstreeks betrokken bij de behandelrelatie (zorgprofessionals werkzaam in jouw praktijk)?
2. Andere collega's?
3. Jouw vervanger(s)?
4. (Wettelijk) vertegenwoordiger van de cliënt?

Ja

Nee

5. Verwijzing of acute noodsituatie?

Ja

Nee

6. Wettelijke plicht voor het delen van gegevens: meldplicht en/of een meldrecht? (zie toelichting)

Ja

Twee gronden die slechts bij hoge uitzondering gelden:

Nee

7. Conflict van plichten? Dreigt er ernstig nadeel of gevaar voor de cliënt of iemand anders? Weeg dit zorgvuldig af (zie toelichting).

Ja

Nee

8. Zwaarwegend belang? Dreigt er schade voor iemand anders? Weeg dit zorgvuldig af (zie toelichting).

Ja

Nee

Gegevens mogen **niet** worden gedeeld. Vraag om toestemming van de cliënt en/of doorloop de toets nog een keer.

Gegevens mogen zonder toestemming van de cliënt worden gedeeld.

Altijd geldt: schend het medisch beroepsgeheim zo min mogelijk.

Vast is komen te staan dat de gegevens mogen worden verstrekt: de AVG komt in beeld

Aanvullende AVG check:

- Delen van gegevens moet passen bij het oorspronkelijke doel: zorg verlenen
- Deel de gegevens altijd zo veilig mogelijk
- Deel alleen wat nodig is.

ZORVULDIGHEIDSEISEN bij elke situatie:

- Vraag om toestemming, dit doet recht aan de gelijkwaardige behandelrelatie en respecteert de keuzevrijheid van de cliënt.
- Schrijf de inhoud van gesprekken in het cliëntdossier.
- Noteer je overwegingen bij je besluit in het cliëntdossier.
- Informeer de cliënt over het delen van gegevens. Bij een noodsituatie doe je dit achteraf
- Heeft de cliënt moeite met het delen van gegevens? Bespreek dit opnieuw en overweeg of je het proces opnieuw doorloopt of een andere reden hebt om zonder toestemming verder te gaan.
- Je hoeft dit niet alleen te beslissen. Bespreek twijfels met collega's of neem anoniem contact op met Veilig Thuis voor advies.
- Schend het medisch beroepsgeheim zo min mogelijk. Verstrek op grond van jouw professioneel handelen als zorgverlener alleen die gegevens die relevant zijn voor de ander voor die specifieke situatie.

HOE DOE IK HET?

Toelichting (1/2)

Opmerking vooraf

Ten behoeve van de geboortezorg zijn twee Infographics opgesteld waarin recht wordt gedaan aan zowel de Wgbo als de AVG. De twee Infographics helpen bij het beantwoorden van vragen over het delen van cliëntgegevens. Door inzicht te geven in de juridische werkelijkheid (Hoe zit het) en hoe dit toe te passen in de praktijk (Hoe doe ik het). De Infographics zijn ondersteunend aan elkaar. Als hierna gesproken wordt over gegevens dan bedoelen we daar alle mondelinge en schriftelijke informatie over een cliënt. Onder het delen van gegevens wordt ook het verstrekken van gegevens verstaan.

Tip: lees altijd eerst de toelichting voordat je de Infographic bekijkt.

HOE DOE IK HET: wanneer mogen cliëntgegevens worden gedeeld aan anderen?

STAPPEN

Tijdens de zorgverlening kan zich op een bepaald moment de vraag voordoen of cliëntgegevens mogen of zelfs moeten worden gedeeld. Doorloop dan de volgende drie stappen. Deze helpen je bij de afbakening van het vraagstuk.

Stap 1: Wat is er aan de hand waarom de gegevens van de cliënt gedeeld moeten worden. Welke situatie doet zich voor?

Stap 2: Bepaal vanuit jouw rol als zorgprofessional welke specifieke gegevens je over deze situatie zou willen delen.

Stap 3: Toets aan het medisch beroepsgeheim.

Elke zorgprofessional moet zich in alle gevallen de vraag stellen of het delen van gegevens mag op grond van het medisch beroepsgeheim. De Wgbo gaat in de zorg altijd voor op de AVG (zoals uitgelegd in de Infographic Hoe zit het). Stap 1 en 2 zullen ertoe leiden dat je heel concreet de Wgbo-toets kan gaan doen.

Toets op het medisch beroepsgeheim: hoe

- Start altijd met een gesprek met de cliënt en houd daarbij de wettelijke hoofdregel in het achterhoofd: het is niet toegestaan gegevens te verstrekken zonder haar toestemming.
- Dit doet recht aan de autonomie van de cliënt om haar eigen keuzes te maken: het zelfbeschikkingsrecht.
- In bepaalde gevallen laat de Wgbo het toe dat cliëntgegevens zonder toestemming mogen worden gedeeld. Ga na of jouw situatie onder een van de doorbrekingsgronden valt. Zie hieronder.

Gegevens mogen zonder toestemming worden gedeeld:

1. Met andere zorgprofessionals mits deze bij de zorgverlening (de behandelrelatie) van de cliënt betrokken zijn. Dit zijn de zorgprofessionals werkzaam binnen jouw behandelpraktijk/zorgorganisatie.
2. Met collega's (die geen zorgprofessionals zijn) maar die door hun werk de cliëntgegevens zien. Zoals de secretaresse of de administratief medewerker.
3. Met vervanger(s).
4. Met de (wettelijk) vertegenwoordiger van de cliënt. Dit is bij een minderjarige of wilsonbekwame cliënt. Denk aan ouders, voogd(en), curator of mentor.
5. In geval van veronderstelde toestemming van de cliënt. Dit is bij een doorverwijzing of in een noodsituatie waarin geen tijd is om toestemming te vragen of nodig is voor kwaliteitsdoeleinden (incidentmelding, kwaliteitsvisitaties);
6. Op grond van een andere wet. Je bent dan wettelijk verplicht om gegevens over een cliënt te delen. Denk aan het melden van infectieziekten in het belang van de volksgezondheid aan de GGD: je wordt gevraagd om te verstrekken. En het recht om een gegrond vermoeden van huiselijk geweld te melden aan Veilig Thuis: je verstrekt op eigen initiatief.

Doorbrekingsgronden bij hoge uitzondering. Door uitspraken van rechters zijn nog 2 doorbrekingsgronden ontstaan die het mogelijk maken gegevens te delen zonder toestemming van de cliënt. Dit:

7. In geval van conflict van plichten.

Dit betekent letterlijk dat jouw beroepsgeheim in conflict komt met het belang van de cliënt of een ander. Je moet dan zorgvuldig afwegen dat dit belang zwaarder weegt dan jouw beroepsgeheim.

Die afweging doe je aan de hand van de volgende vragen. Op alle vragen moet het antwoord ja zijn om gegevens te kunnen verstrekken aan anderen:

- a) Heb je alles gedaan om toestemming van de cliënt te krijgen?
- b) Kom jij in gewetensnood als je het beroepsgeheim niet doorbreekt?
- c) Is er geen andere manier om de situatie op te lossen zonder het medisch beroepsgeheim te doorbreken?
- d) Weet je vrijwel zeker dat als je het beroepsgeheim doorbreekt dit ernstige schade voorkomt of beperkt?
- e) Schend het geheim zo weinig mogelijk. Met andere woorden verstrek alleen die gegevens die nodig zijn.

Conflict van plichten betreft vooral situaties waarin het vermoeden bestaat dat de cliënt een ernstig strafbaar feit gaat plegen jegens iemand anders, dat de cliënt iemand anders iets ernstig zal gaan aandoen.

8. in geval van een zwaarwegend belang.

Hier is niet vereist dat je ernstig nadeel bij de cliënt of een ander moet voorkomen, maar wel dat een ander schade kan ervaren. Ook het zwaarwegend belang moet worden afgewogen met jouw medisch beroepsgeheim. Het zal van de omstandigheden van het geval afhangen of hiervan sprake is. Als zorgprofessional mag je hier niet te snel op terugvallen. Dat heeft te maken met hoe rechters hiernaar gekeken hebben.

Rechters accepteren als een zwaarwegend belang het delen van gegevens die over afstamming, ernstige erfelijke aandoeningen of besmettelijke aandoening(en) gaan.

Meer over de doorbrekingsgronden van het medisch beroepsgeheim kun je lezen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.3. van de Handreiking medisch beroepsgeheim van het CPZ.

HOE DOE IK HET?

Toelichting (2/2)

Uitkomst Wgbo toets is NEE

Als na een toets op het medisch beroepsgeheim blijkt dat er geen gronden zijn om zonder toestemming gegevens te mogen delen dan zal de cliënt hiervoor alsnog haar toestemming moeten geven. Ga hiervoor opnieuw in gesprek met de cliënt om haar toestemming te verkrijgen of toets opnieuw aan de doorbrekingsgronden.

Uitkomst Wgbo toets is JA

Als na een toets op het medisch beroepsgeheim geconcludeerd is dat de cliëntgegevens gedeeld mogen worden komen de regels van de AVG weer in beeld. (Zoals uitgelegd in de Infographic Hoe zit het).

Deze regels waarborgen de mondelinge, schriftelijke en digitale verstrekking van gegevens zoals: worden de gegevens gedeeld voor het doel waarvoor ze oorspronkelijk zijn verzameld en zijn er passende maatregelen getroffen om de verstrekking zo veilig mogelijk te laten plaatsvinden.

Meer over de AVG kun je lezen in hoofdstuk 4, paragraaf 4.1 van de Handreiking medisch beroepsgeheim van het CPZ.

Om misverstanden te voorkomen

Als het medisch beroepsgeheim niet kan worden doorbroken, mag er niet naar de verwerkingsgrondslagen in de AVG worden uitgeweken. Soms wordt ook wel eens het zwaarwegend belang in de Wgbo verward met het gerechtvaardigd belang in de AVG. Deze twee moeten los van elkaar worden bekeken. Als verstrekking van cliëntgegevens in de geboortezorg niet kan vanwege het medisch beroepsgeheim dan is dat in principe het eindstation. Overwogen kan worden om de toets dan opnieuw te doen.

Zorgvuldigheidseisen in alle situaties

- Vraag om toestemming, dit past bij een gelijkwaardige behandelrelatie en draagt bij aan het zelfbeschikkingsrecht van de cliënt.
- Informeer de cliënt voorafgaand en achteraf over het delen van de informatie.
- Ook als het mogelijk is gegevens te delen zonder toestemming van de cliënt dient zij hierover geïnformeerd te worden. Mocht de cliënt de verstrekking toch niet willen dan kun je ervoor kiezen (opnieuw) het gesprek met haar aan te gaan om toestemming te verkrijgen. Hiermee blijf je recht doen aan de autonomie van de cliënt. Mocht het een MDO betreffen, bespreek dan met de cliënt de mogelijkheden om mee te gaan.
- Mocht je twijfelen over het te nemen besluit of je hebt er gewoonweg behoefte aan bespreek de situatie met je collega's en laat hen reageren op jouw afweging. Ook kun je telefonisch (geanonimiseerd) om advies vragen bij Veilig Thuis.
- Het uiteindelijke besluit om te verstrekken ligt bij jou, noteer de inhoud van de gesprekken met de cliënt en je overwegingen over het besluit tot het delen van gegevens in het cliëntdossier.
- Mochten er achteraf verwijten komen over het niet of wel verstrekken van gegevens dan kun je je beroepen op de grondige afweging die door jou heeft plaatsgevonden.
- Schend het geheim zo min mogelijk, verstrek alleen die gegevens die noodzakelijk zijn. Bepaal vanuit je rol als zorgprofessional welke gegevens in deze specifieke situatie gedeeld zouden moeten worden. Waarom heeft de ander juist deze gegevens nodig? De AVG helpt je bij de feitelijke vertrekking van de gegevens.

LEIDRAAD VOOR HET DELEN VAN GEGEVENS IN DE GEBORTEZORGPRAKTIJK

Het delen van cliëntgegevens waarvoor geen toestemming nodig is, zal in de praktijk als vanzelf gaan wanneer het betrokken zorgprofessionals, collega's, vervanger(s), de wettelijk vertegenwoordiger, een acute noodsituatie of een doorverwijzing betreft. Het wordt ingewikkelder als dat niet het geval is. Wat dan?

Niet altijd zal er sprake zijn van zulke ernstige omstandigheden die een beroep op conflict van plichten of zwaarwegend belang rechtvaardigen. Er kan en mag namelijk niet te snel naar deze twee gronden worden uitgeweken!

Een stapje eerder in de toets staat het wettelijk meldrecht waardoor het mogelijk is om zonder toestemming gegevens te delen bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met de introductie van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en later het wettelijk meldrecht in de Wmo 2015 hebben (geboorte)zorgprofessionals instrumenten gekregen hoe te handelen bij een dergelijk vermoeden.

Er zullen situaties zijn waarvan het niet zeker is of deze onder een Veilig Thuis situatie vallen. Veilig Thuis kan je hierbij verder helpen via het nummer 0800-2000. Zij denken met je mee of sprake is van een situatie die gemeld zou moeten worden.

Aangeraden wordt:

Als na een toets op het medisch beroepsgeheim blijkt dat er geen gronden zijn om zonder toestemming gegevens te mogen delen dan zal de cliënt hiervoor alsnog haar toestemming moeten geven. Om deze reden wordt het dan ook aangeraden elke toets op het medisch beroepsgeheim te starten met een toestemmingsvraag aan de cliënt.

Waarom?

De behandelrelatie op grond van de Wgbo bestaat uit een continue samenspel van rechten en plichten. Van het verstrekken van informatie en het stellen van vragen door de geboortezorgprofessional tot het recht van de cliënt om zelf te mogen besluiten over haar zorgverlening. Het is tweerichtingsverkeer, er is sprake van gelijkwaardige gesprekspartners. Door samen met de cliënt invulling te geven aan haar zorgverlening wordt een vertrouwensrelatie opgebouwd zoals de wetgever dat met de Wgbo ooit bedoeld heeft.

De vraag of al dan niet cliëntgegevens kunnen worden gedeeld (het medisch beroepsgeheim kan worden doorbroken) moet daarom niet als iets op zichzelf staand worden beschouwd. De vraag is onderdeel van het hierboven genoemde samenspel. Als dit op een organische wijze verloopt, zal een cliënt zich er eerder van bewust worden dat het in sommige gevallen juist in haar belang is dat haar gegevens met anderen worden gedeeld, bijvoorbeeld voor een MDO. Daarnaast leert de geboortezorgprofessional de cliënt nog beter kennen en krijgt hij/zij meer inzicht in haar wensen en behoeften. Hiermee wordt recht gedaan aan de Wgbo-principes van autonomie en vrijwilligheid en de vertrouwensrelatie tussen de zorgprofessional en de cliënt.

De vaste contactmomenten met de cliënt lenen zich er voor om tot een Wgbo-samenspel te komen. Mocht zich dan de vraag tot gegevensverstrekking voordoen zal het wellicht ook wat eenvoudiger voor de geboortezorgprofessional zijn om toestemming te vragen en te krijgen van de cliënt.